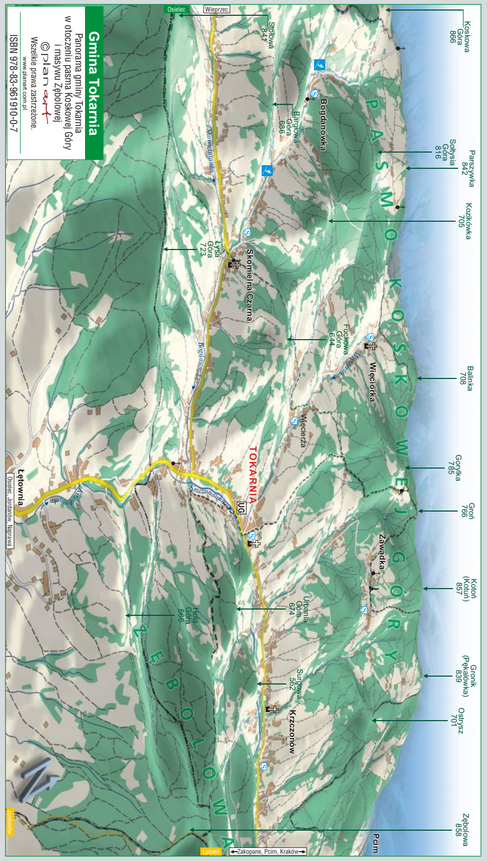

Gmina Tokarnia
mapa turystyczna
z otoczeniem miasta Koskowej Góry
i miast/wsi Ząbolowej
© plan art
Wszelkie prawa zastrzeżone.
ISBN 978-83-961910-0-7

GMINA TOKARNIA

PLAN GMINY • COMMUNITY MAP
skala • scale 1 : 25 000

GMINA WYGODNA DLA MIESZKAŃCÓW, OTWARTA DLA TURYSTÓW, BOGATA TRADYCJAMI

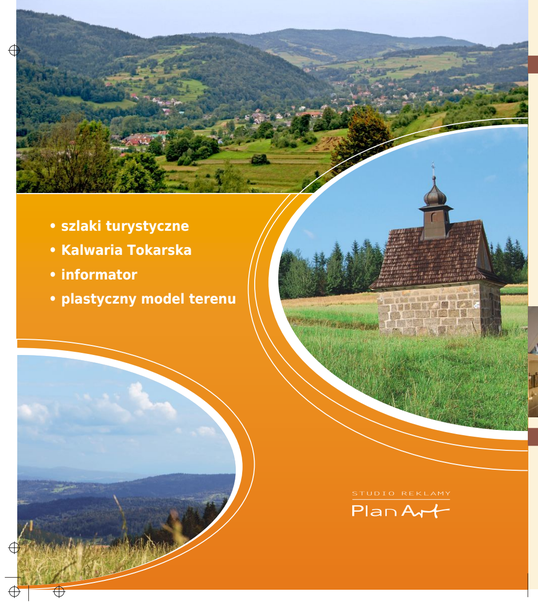

- szlaki turystyczne
- Kalwaria Tokarska
- informator
- plastyczny model terenu

STUDIO REKLAMY
Plan Art

GMINA TOKARNIA

INFORMACJE OGÓLNE

Gmina Tokarnia leży w Małopolsce, w południowej części powiatu Myślenickiego. Zajmuje obszar 69 km kw. Położona jest na zachód od drogi prowadzącej z Krakowa do Zakopanego. Rozciąga się wzdłuż rzeki Krzczonówki w kierunku wschód – zachód na przestrzeni około 12 kilometrów wzdłuż drogi prowadzącej z Pcimia do Jordanowa. Z południa na północ rozciąga się na długości około 7 kilometrów. Pod względem fizyczno-geograficznym położona jest na styku Beskidu Wysposwego i Beskidu Makowskiego, w dolinie potoku Krzczonówka – dopływu rzeki Raby. Beskid ten tworzy silnie rozczłonkowaną grupę górską w Beskidach Zachodnich.

Charakterystyczne dla krajobrazu gminy są rozległe wnętrza dolin potoków, zamknięte ścianami wzniesień pokrytych lasami, z zaznaczającymi się większymi szczytami Koskowej Góry, Parszywki, Sołtysiej Góry, Kotonia (poprawnie Kotuń, w północnej części gminy) oraz góry Groń, Łysej Góry, góry Golec i Ząbolowej (na południu). Stoki południowe są łagodne, natomiast stoki o nachyleniu północnym są zwykle strome. Górne partie gór są zazwyczaj zalesione. Wysokość nad poziom morza w gminie waha się od ok. 360 m n.p.m.– dolina Krzczonówki, do 866 m n.p.m. Góra Koskowa. Obszar gminy należy do zlewni rzeki Raby.

Do Gminy Tokarnia należą następujące wsie: Bogdanówka, Krzczonów, Skomielna Czarna, Tokarnia, Więciórka i Zawadka. Gmina Tokarnia sąsiaduje z następującymi gminami: Pcim, Lubień, Jordanów, Budzów i Maków Podhalański.

Najstarszą wsią w gminie jest Krzczonów o którym pierwsza wzmianka pochodzi z 1414 roku, natomiast najludniejsza wieś to Tokarnia.

Obszar gminy pod względem etnograficznym zamieszkiwany był przez całkowicie odrębną grupę góralską – Kliszczaków. Do dzisiaj kultywowane są tradycje kliszczackie, prezentowane przez zespoły regionalne.

Przy parafii rzymskokat. p.w. Nawiedzenia NMP w Skomielnej Czarnej działa radio parafialne AIN KARIM o charakterze społeczno-religijnym, wspierając lokalny kościół w jego misji ewangelizacyjnej. Częstotliwość 104.4 FM, zasięg ok. 30 km od nadajnika, nadaje również online: www.radioainkarim.pl.

Gmina Tokarnia zapewnia doskonałe warunki klimatyczne, czystą wodę, dużą ilość lasów dających okazję do wypoczynku i grzybobrania. W zimie można uprawiać narciarstwo biegowe i alpejskie oraz organizować kuligi. Do najbardziej atrakcyjnych zakątków dotarcie ułatwiają szlaki turystyczne krzyżujące się na szczycie Koskowej Góry (866 m n.p.m.), skąd rozciąga się panorama na Beskid Żywiecki, Wyspowy oraz Tatry.

Obecnie strategia gminy skierowana jest w stronę rozwoju turystyki w tym agroturystyki oraz zaplecza rekreacyjno-sportowego.

Gmina Tokarnia współpracuje z Gminami ze Słowacji, Niemiec oraz Francji.

CHARAKTERYSTYKA GOSPODARCZA

W gminie Tokarnia użytki rolne zajmują 45% ogólnej powierzchni, grunty orne zajmują 78,5% użytków rolnych, użytki zielone zajmują 21,5% użytków rolnych. W strukturze gleb zaznacza się bardzo wysoki udział gleb klasy V i VI. Produkcja rolna ma charakter tradycyjny. Hoduje się krowy, trzodę chlewną i drób jednak z reguły na własne potrzeby, a tylko częściowo na sprzedaż (głównie mleko). Rzeźba terenu gminy i warunki klimatyczne są niekorzystne dla intensywnej produkcji rolnej. W większości gospodarstw źródłem utrzymania jest działalność poza rolnictwem, w sferze usług, pracach budowlanych w kraju i zagranicą. Sytuacja finansowa rolników uległa poprawie po wejściu Polski do Unii Europejskiej i możliwości korzystania z dopłat bezpośrednich. Szansą dla tutejszych rolników wydaje się być również prowadzenie ekologicznych gospodarstw rolnych.

Na terenie gminy nie znajdują się większe zakłady przemysłowe, funkcjonują tylko zakłady rzemieślnicze i firmy usługowe. Największa koncentracja zainwestowania występuje w dolinie rzeki Krzczonówki oraz potoków Bogdanówka i Więcierza. W przeważającej części to tereny zabudowy mieszkaniowej zagrodowej i jednorodzinnej.

KULTURA I TRADYCJE

KLISZCZACKIE CENTRUM KULTURY

Na terenie gminy działa Kliszczackie Centrum Kultury mieszczące się w budynku OSP w Tokarni oraz we wschodnim skrzydle Dworu Targowskich. KCK jest samorządową instytucją kultury, której podstawowym celem jest prowadzenie szeroko rozumianej działalności kulturalnej i organizacja:

- widowisk i imprez muzycznych, ekspozycji wystaw stałych i czasowych
- imprez plenerowych – Festiwal Kliszczackie Klimaty, Święto Plonów Dożynki, Memoriał Sportowy im. Tadeusza Zdunia, Powiatowy Plener Rzeźby Ludowej w Drewnie, Konkurs na Najwyższą i Najpiękniejszą Palmę Wielkanocną
- imprez turystycznych - Odkryj Beskid Wyspowy Urbania Góra, Rajd Śladami AK w Masywie Kotonia, Tour de Tokarnia.
- Questów tematycznych:
  Piękno tradycji i kultury u stóp Koskowej Góry
  Tokarnia dawniej i dziś
  Urbania Góra dla ciała i ducha
  Wokół Sołtysiej Góry

Questy WYPRAWY ODKRYWCÓW
Przejdź trasę, odkryj na nowo Kalwarię Tokarską.

KCK zajmuje się również organizacją zajęć kulturalnych, wsparciem zespołów regionalnych i muzycznych, współpracą z KGW z terenu Gminy Tokarnia oraz wolontariatem „Działam w Kulturze". Świetlica – wraz z pracownią plastyczną KCK znajduje się w Skomielnej Czarnej

ZESPOŁY MUZYCZNE I REGIONALNE

- Orkiestra Dęta OSP Tokarni • Orkiestra Dęta OSP Krzczonów • Góralska Orkiestra Dęta Skomielna Czarna i Bogdanówka • Zespół Regionalny Kliszczacy z Tokarni • Młodzieżowy Zespół Kliszczacy • Mali Kliszczacy
- Mali Krzczonowianie

DWÓR TARGOWSKICH

- Izba regionalna – stała wystawa z kolekcją dawnych narzędzi, przedmiotów i obrazów z terenu gminy. Galeria Dworek – wystawy czasowe, Sala Dworska – wystawa historyczna.
- Pracownia na Piętrze – zajęcia plastyczne: malarstwo, rysunek, grafika, rzeźba, tkanina, malarstwo na szkle.
- Warsztaty Fotograficzno-Filmowe

GRUPA PRZYJACIÓŁ HISTORII ZIEMI TOKARSKIEJ

Stowarzyszenie formalnie działa od 2018 roku realizując projekty z zakresu opracowania i dokumentacji materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturalnego. Stowarzyszenie wydało kilka ważnych publikacji m.in. „Pamiętamy", „Strażnik czasu", „Urywki życia" oraz założyło stałą kolekcję rzeźby ludowej Józefa Wrony. Dzięki projektom stowarzyszenie rozwija kolekcję historyczną w Dworze Targowskich w Tokarni.

TWÓRCY LUDOWI

Teren Gminy Tokarnia słynie z wielu twórców ludowych. Lokalne tradycje kultywują i podtrzymują miejscowi rzeźbiarze oraz kwiaciarki. Od kilku lat odbywa się Powiatowy Plener Rzeźby Ludowej w Drewnie oraz zajęcia rękodzielnictwa prowadzone przez Wolontariat Działaj w Kulturze. Gminne Koła Gospodyń Wiejskich podtrzymują wykonywanie tradycyjnych wieńców dożynkowych.

EKOMUZEUM

Kliszczackie Ekomuzeum powstało z inicjatywy Pana Andrzeja Słoniny, nauczyciela, rzeźbiarza, animatora kultury i regionalisty. Atrakcją obiektu jest bogata kolekcja dawnych narzędzi i sprzętów używanych w rolnictwie, oraz zajęcia regionalne tematyczne np. „Ginące Zawody" gdzie można zapoznać się z technikami wyrobu rękodzieła ludowego. Ekomuzeum służy jako miejsce spotkań promocyjnych gminy Tokarnia.

Ekomuzeum

Kliszczacy

Galeria Dworek - wystawa

KALWARIA TOKARSKA

Szczególnym zabytkiem kultury w gminie jest „Mała Kalwaria Tokarska". To zespół rzeźb plenerowych usytuowanych na północnym zboczu Urbaniej Góry. Czas przejścia to około 45 minut, nie wliczając postojów na kontemplację i podziwianie rzeźb oraz otaczającej przyrody. Dróżka łącząca pierwszych trzynaście stacji Kalwarii (od Powrotu syna marnotrawnego do Matki Bożej Fatimskiej) pokrywa się z czarnym szlakiem turystycznym prowadzącym z Tokarni przez Golec na Zębolową Górę. Pozostałe osiem stacji Kalwarii i Droga Krzyżowa rozłożonych jest w leśnej scenerii na wschód od szlaku, wijąc się stromo w kierunku szczytu. Wszystkie rzeźby (powstające w latach 1982-2003) koncepcja przestrzenna, dobór tematyczny, utrzymanie obiektów oraz ich finansowanie są dziełem jednego człowieka – Pana Józefa Wrony, miejscowego rzeźbiarza. Co roku w maju, od 1983 roku śpiewane są na Kalwarii tzw. majówki oraz odprawia się Drogę Krzyżową. Na samym szczycie góry znajduje się monumentalny krzyż 5 metrowej wysokości z postacią ukrzyżowanego Chrystusa. Z pod stóp krzyża rozciąga się piękna panorama Tokarni.

IMPREZY KULTURALNE GMINY

Niedziela Palmowa

- Niedziela Palmowa z procesją figury Jezusa na osiołku. Konkurs na Najwyższą i Najpiękniejszą Palmę Wielkanocną
- Urbania Góra – Odkryj Beskid Wyspowy • Festiwal Kliszczackie Klimaty • Memoriał Sportowy im. Tadeusza Zdunia
- Święto Plonów – Dożynki Gminne • Rajd Śladami AK w Masywie Kotonia • Tour de Tokarnia

WYPOCZYNEK, TURYSTYKA, REKREACJA

Tereny Gminy Tokarnia stanowią miejsca, w których zarówno turyści indywidualni jak i zorganizowani, mogą znaleźć ciszę, spokój i bezpośredni kontakt z naturą oraz miejsca aktywnego wypoczynku. Urozmaicona rzeźba terenu, występowanie otwartych widokowo spłaszczeń, polan, wysoka lesistość, przepływające strumienie, duża liczba zabytków kultury i przyrody sprawia, że gmina jest atrakcyjna turystycznie. Do atutów turystycznych należy zaliczyć również łagodny klimat naturalny, który korzystny jest do uprawiania narciarstwa i stwarza dogodne warunki dla wypoczynku.

SZLAK ŚLADAMI ARMII KRAJOWEJ W MASYWIE KOTONIA

W dniach 29 list.i 4 grudnia 1944 r. niemiecka ekspedycja policyjno-wojskowa dokonała pacyfikacji wsi Zawadka. Niemcy chcąc zemścić się na cywilach za to, że ci pomagali partyzantom spalili wiele domostw i zamordowali kilkanaście osób.

Szlak upamiętnia walki które w tych dniach stoczyły oddziały AK „Zelbet", „Odwet", „Wicher", „Dąb" i OW PPS Zamka z hitlerowcami.

Trasa szlaku: Tokarnia – Jaworzyny – Groń – Polana Dłużyce – Zawadka – Dolina Potoku Rusnaków – Krzczonów. Zaznaczona na mapie.

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO-LEŚNA „TOKARNIA - GROŃ"

Ścieżka przebiega przez malownicze tereny południowego zbocza masywu Kotonia. W czasie wędrówki wśród drzew można poznać wielogatunkowe lasy górskie charakteryzujące się niezwykłym w polskich warunkach bogactwem flory wraz z licznie występującymi gatunkami zielnych roślin chronionych. Na trasie rozmieszczono 11 przystanków tematycznych, opatrzonych tablicami informacyjnymi.

SZLAKI TURYSTYCZNE

NIEBIESKI
- Osiedle Łazy (800 m) – Koskowa Góra (866 m) – Magurka (787 m) – przełęcz Jabconiówka (635 m), 1.10h/powrót 1.30h
- Osiedle Łazy (800 m) – Bieńkówa, 0,45h/powrót 1.15h

ZIELONY
- Skomielna Czarna – Fuckowa Góra (644 m) – Więcierża – Jaworzyny – Groń (766 m) – Trzebunia, 3h/powrót 3.10h
- Skomielna Czarna – Stołowa Góra (841 m) – Groń (810 m) – Osielec, 2.50h/powrót 3h

ŻÓŁTY
- Pcim – Kotoń (857 m) przeł. Dział – Parszywka (842 m) – os. Łazy (800 m), 5.15h/powrót 4.45h
- Osiedle Łazy–Koskowa Góra (866 m) – Ostrysz (707 m) – Maków Podhalański, 2.15h/powrót 2.45h
- Lubień – Zębalowa Góra (858 m) – Krzeczów, 2.25h/powrót 2.15h

CZARNY
- Tokarnia – Jaworzyny – Groń (766 m) – Zawadka – pol. Dłużyce, 3h/powrót 2.30h
- Tokarnia – Kalwaria Tokarska (Urbania Góra, 674 m) – Zębalowa (858 m), 1.50h/powrót 1.15h

WYCIĄG NARCIARSKI

W Skomielnej Czarnej działa wyciąg orczykowy, stok jest średnio trudny, dla narciarzy o dobrych i średnich umiejętnościach. Długość stoku 450 m, różnica poziomów 89 m. Stok jest oświetlony, przygotowywany przez ratrak, sztucznie zaśnieżany. Przy wyciągu jest parking i mała gastronomia, tel. 12 37 32 188.

PRZYDATNE INFORMACJE

INFORMACJE LOKALNE

Urząd Gminy Tokarnia, 32-436 Tokarnia 380, tel. 12 27 47 022, 12 27 47 024 www.tokarnia.info.pl
Urząd pocztowy, Tokarnia 362, tel. 12 27 47 160
Krakowski Bank Spółdzielczy O/Pcim, Filia Tokarnia 674, tel. 12 27 47 013, bankomat
Stacja benzynowa, gaz, Krzczonów 601, tel. 12 27 47 258
Stacja diagnostyczna, mechanika, pomoc drogowa, Zawadka, tel. 665 587 769, 12 27 47 240
Mechanika pojazdowa: Tokarnia 506, tel. 724 224 162, Tokarnia 27, tel. 663 614 294

KULTURA

Biblioteka Samorządowa Gm. Tokarnia, Tokarnia 362, tel. 12 27 47 009, www.bibliotekatokarnia.pl
Kliszczackie Centrum Kultury, Tokarnia 619, tel. 12 274 70 05, www.kliszczackiecentrumkultury.manifo.pl
Świetlica Kliszczackiego Centrum Kultury , Skomielna Czarna 415, tel. 12 373 24 33
Towarzystwo Miłośników Skomielnej Czarnej i Bogdanówki, Skomielna Czarna 240, tel. plebania 12 37 32 161
Ekomuzeum, Bogdanówka 111, tel. 12 373 20 71, 691 523 461

OŚWIATA

Szkoła Podstawowa w Bogdanówce, tel. 12 37 32 076
Zespół Placówek Oświatowych im. Henryka Sienkiewicza w Krzczonowie, tel. 12 274 70 10
Szkoła Podstawowa im. o. Piotra Palucha w Skomielnej Czarnej, tel. 12 37 32 165
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa Tysiąclecia w Tokarni, tel. 12 27 47 018 w. 26
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Stanisława Marusarza w Tokarni, tel. 12 27 47 020
Samorządowe Przedszkole w Tokarni, tel. 12 27 47 060

BAZA NOCLEGOWO-GASTRONOMICZNO-REKREACYJNA

Hotel Olivia Medical SPA**** Skomielna Czarna 488, tel. 12 271 06 58, 885 274 555, www.oliviaspa.pl

Wrzosowy Dwór – pokoje, SPA, Bogdanówka 273, tel. 662 625 879, 502 334 880, www.wrzosowy-dwor.pl
Kliszczacka Koliba – pokoje, posiłki, Tokarnia 863, tel. 609 565 021, www.facebook.com/kliszczackakoliba
LaVerde Całoroczny Dom Wypoczynkowy Bogdanówka 261, tel. 502 245 502, www.laverde.pl
Beskidzka Sadyba – zagroda z alpakami, agroturystyka, Tokarnia 138, tel. 574 708 102, www.facebook.com/BeskidzkaSadyba
Świetanówka agroturystyka, Zawadka 38, tel. 609 665 406, www.smietanowka.wordpress.com
Dom Rekolekcyjny Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów, Skomielna Czarna 1, tel. 731 895 804 www.skomielna.kapucyni.pl
Przystań Tokarnia restauracja, Tokarnia 580, tel. 578 603 427, przystan-tokarnia.eatbu.com
Tina restauracja, pizzeria, Skomielna Czarna 150, tel. 12 37 32 470

APTEKI

Apteka Maria, Tokarnia 462, tel. 12 27 47 026
Punkt Apteczny, Skomielna Czarna 415,tel. 12 37 32 462

KLUBY SPORTOWE

Krzczonów
Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „**Cyrhla**"
Uczniowski Klub Sportowy „**Cyrhla**"
Skomielna Czarna
Klub Sportowy „**Radwan**"
Uczniowski Klub Sportowy „**Czarni**"
Tokarnia
Gminny Klub Sportowy „**Beskid Tokarnia**"
Uczniowski Klub Sportowy „**Jedynka**"
Uczniowski Klub Sportowy „**Sokół**"
Uczniowski Klub Sportowy „**Victoria**"
Klub Sportowy **Football Academy**

PARAFIE

Parafia MB Śnieżnej Tokarnia, tel. 12 27 47 040
Parafia Nawiedzenia NMP Skomielna Czarna, tel. 12 37 32 161
Parafia pw. św. Stanisława BM Krzczonów, tel. 12 27 47 156
Ośrodek Duszpasterski MB Ostrobramskiej Więciórka, tel. 12 27 47 023

Telefon alarmowy 112

SOŁECTWA GMINY TOKARNIA

BOGDANÓWKA

Położona jest u stóp Koskowej Góry i Parszywki, w dolinie potoku o tej samej nazwie. Kilka osiedli znajduje się wysoko na stokach (Łazy, U Koska, Majdówka). Nazwa wsi pochodzi od zasadźcy, którym miał być rycerz o imieniu Bohdan. Jest wsią stosunkowo młodą, założono ją na przełomie XVI i XVII w. W dniach od 27 do 28 stycznia 1945 r. w rejonie szczytu Koskowej Góry toczyły się zacięte walki pomiędzy Armią Czerwoną a Wermahtem. Po roku 1947 wieś stanowiła ulubioną kryjówkę Jana Sałapatka „Orła" walczącego z „komuną". W 1998 roku wybudowano Drogę Krzyżową do kapliczki pod Koskową Górą. Istniejące od kilku lat Stowarzyszenie Miłośników Skomielnej Czarnej i Bogdanówki dba o kultywowanie miejscowych tradycji i rozwoju kultury. Bogdanówka ze względu na swoje specyficzne położenie oraz walory krajobrazowe stanowi idealne miejsce wypoczynku i rekreacji.

Kaplica św. Jana Chrzciciela

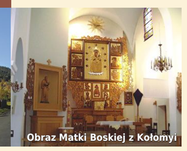
Obraz Matki Boskiej z Kołomyi

Kapliczka pod Koskową Górą

Kaplica dworska

W Bogdanówce warto zobaczyć

Kaplicę murowaną św. Jana Chrzciciela z 1892 roku, przebudowaną i wkomponowaną w kaplicę filialną kościoła w Skomielnej Czarnej w 1996 r.; kapliczkę murowaną pod Koskową Górą, wystawioną ok. 1910 r. przez Jana Koska z pobliskiej roli Łazy; stacje drogi krzyżowej przy drodze na Koskową Górę; kuźnię przy Szkole Podstawowej w Bogdanówce z około 1940 r. z ekspozycją poświęconą kowalstwu.

KRZCZONÓW

Rozległa wieś o charakterze ulicówki usytuowana w dolinie rzeki Krzczonówka, między masywami Kotonia (Kotunia) i Ząbolowej. Niemal wszystkie role leżą wzdłuż drogi przechodzącej przez wieś. Nazwa pochodzi od imienia Krzczon, będącego staropolską formą imienia Krystian. Pierwsza wzmianka o Krzczonowie pochodzi z 1414 r. Przed rokiem 1447 dokumenty wymieniają sołtysa krzczonowskiego Piotra. Wieś stanowiła wtedy część dóbr myślenickich kasztelanii krakowskiej i należała do parafii w Pcimiu.

Po likwidacji klucza myślenickiego w 1777 r. Krzczonów nabywa księżna Franciszka z Karasińskich, następnie za sprawą koligacji wieś staje się własnością rodziny Montleart. W 1874 r. zakupiła ją księżna Cecylia Lubomirska. W okresie międzywojennym Krzczonów szczycił się dwiema wybitnymi osobistościami. Ks. prałat Szymon Hanuszek był rektorem Krakowskiego Seminarium Duchownego. Z jego inicjatywy w 1930 r. wybudowano w Krzczonowie kościół i utworzono parafię w 1936 r. Drugą wybitną postacią był kpt. Błażej Hanuszek, zamordowany przez sowietów w Charkowie w 1940 r. W czasie II wojny światowej Krzczonów był ośrodkiem konspiracji. Istniała tutaj drużyna dywersyjna AK, na której czele stał kpr. Franciszek Pytlik „Gołąb". Obecnie Krzczonów jest miejscowością prężnie rozwijającą się.

Kościół i kaplica św. Stanisława

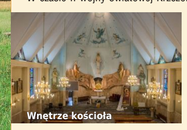
Wnętrze kościoła

W Krzczonowie warto zobaczyć

Kościół, którego parafia powstała w 1936 roku decyzją arcybiskupa Stefana Sapiehy, oraz kaplicę stojącą obok, w której ścianach wmurowane są elementy z pierwszej krzczonowskiej kaplicy pw. św. Stanisława z 1886 r., m.in. kamień z wykutą datą i kropielnica. Figurę Chrystusa Ukrzyżowanego z 1847 roku znajdującą się w centrum wsi.

SKOMIELNA CZARNA

Wieś o tradycjach letniskowych w dolinach rzeki Bogdanówki i Skomielczanki. Nazwa pochodzi od używanej w średniowieczu nazwy potoku, wywodzącej się od czasownika „skomlić", którym określano m.in. dźwięk wydawany przez płynącą wodę. Przymiotnik „czarna" według niektórych dociekań odnosi się do zacienienia doliny przez strome zbocza. Skomielna Czarna powstała prawdopodobnie na początku XVI w. jako włość Jordanów z Zakliczyna. Po raz pierwszy wymienia ją dokument podziału majątku Mikołaja Jordana między synów, w myśl którego wieś przypadała Wawrzyńcowi Spytkowi. Po jego śmierci należy do wdowy, a w 1599 r. drogą koligacji przechodzi na rotmistrza Stanisława Przerębskiego herbu Nowina, żonatego z Anną Zebrzydowską. 30 lat później wniesiona w posagu staje się własnością Andrzeja Karkowskiego h. Junosza, a w 1674 r. tym samym sposobem Franciszka Łodzińskiego herbu Radwan. W rękach Łodzińskich pozostaje do 1851 r., kiedy Izabela z Łodzińskich Gostkowska otrzymała ją jako wiano. W 1892 r. po Gostkowskich majątek dziedziczy Tekla Wojakiewiczowa. Jej syn, Kazimierz Wojakiewicz sprzedał ziemię włościanom. W okresie międzywojennym wieś stała się dość znanym letniskiem.

W Skomielnej do dziś zachowały się ciekawe zwyczaje i obrzędy, nad których zachowaniem czuwa Kliszczackie Centrum Kultury oraz Towarzystwo Miłośników Skomielnej Czarnej i Bogdanówki.

W Skomielnej Czarnej warto zobaczyć

Drewnianą kaplicę o konstrukcji słupowej z wieżą w zespole dworskim dworską z ok.1770 r. w jej ołtarzu widnieją malowidła przedstawiające herby Radwan i Trąb. Natomiast drewniany dwór przebudowany w 1908 r. obecnie jest zrekonstruowany i służy jako Dom Rekolekcyjny Braci Mniejszych Kapucynów. Cudowny obraz Matki Boskiej z Kołomyi, który w 1946 roku został potajemnie przywieziony, przez repatriantów i umieszczony w kościele parafialnym. Jest to pierwsza kopia obrazu z Jasnej Góry z koronami Władysława IV namalowana w 1635 r.

TOKARNIA

Duża letniskowa wieś licząca ok. 3100 mieszkańców w dolinie rzeki Krzczonówki, leży przy drodze z Pcimia do Jordanowa. Siedziba władz gminy złożonej z 6 wsi. Nazwę Tokarni wywodzi się od tokowisk głuszców, a jej przysiółka Więcierzy od więcierzy, czyli wędzisk.

Pierwsza wzmianka o osadzie Tokarnia pochodzi z roku 1455. Następny dokument dotyczący tego rejonu mówiący o podziale majątku Mikołaja Jordana, wymienia obie wsie Więcierzbe i pochodzi z 1539 r. Teren ten należał początkowo do parafii w Pcimiu, a od 1942 r. do parafii w Łętowni. Do końca XVI stulecia Tokarnia i Więcierza były własnością Jordanów z Zakliczyna a następnie przeszły na rodziny Krankowskich i Przerębskich. W XVII wieku Tokarnia wraz z Więcierzą i Skomielną Czarną przechodzą w ręce rodziny Łodzińskich herbu Radwan. W 1804 r. Anna Łodzińska wychodzi za mąż za Jana Kantego Targowskiego, a w 1836 r. Tokarnia z Więcierzą przechodzi ostatecznie na własność rodu Targowskich herbu Leliwa.

W czasie okupacji okolice Tokarni były bazą licznych oddziałów partyzanckich AK. 20 listopada 1944 roku partyzanci oddziałów „Odwet" i „Zelbet" rozbroili kwaterującą w tokarskim dworze 64-osobową jednostkę niemiecką zdobywając wiele broni i sprzętu wojskowego.

W 1975 roku został powołany Urząd Gminy Tokarnia. Na terenie miejscowości działa Kliszczackie Centrum Kultury opiekujące się grupą artystów ludowych oraz utalentowaną młodzieżą. Lokalne tradycje kultywuje zespół Kliszczacy. Od 1982 roku działa miejscowe Koło Pszczelarzy, aktualnie zrzeszając 40 członków, którzy posiadają 727 rodzin pszczelich.

Dwór Targowskich

Plac im. por. M. Targowskiego

W Tokarni warto zobaczyć

Dwór Targowskich pochodzący z początków XIX wraz z otaczającym go parkiem. Obecnie we dworze mieszczą się sale wystawowe, pracownie plastyczne Kliszczackiego Centrum Kultury a w części zachodniej przedszkole. Murowaną, krytą gontem kapliczkę z sygnaturką, mieszczącą figurę św. Jana, wybudowaną w 1828 r. przy drodze do Łętowni; Kalwarię Tokarską – zespół rzeźb plenerowych na zboczu Góry Urbaniej. W centrum Plac im. por. Mieczysława Twardowskiego, oddany do użytku w 92. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, w hołdzie poległym mieszkańcom Gminy Tokarnia w czasie II Wojny Światowej. Na placu ciekawostka – zegar słoneczny.

WIĘCIÓRKA

Niewielka wieś rolniczo-letniskową, położona malowniczo między sze zapiski pochodzą z XVII w., jednak jej początki mogą być znacznie starsze. Z 1349 r. pochodzi wzmianka o nadaniu sołtysowi Mikołajowi lasu nad rzeczką Wieniciernica przez Henryka, opata tynieckiego.W 1365 roku dokument wymienia potoki Wieciorskie Mały i Duży, a w 1539 r. bracia Jordanowie dzielą między siebie ojcowiznę, w skład której wchodziły obie wsie Więcierze. Niewykluczone więc, że wieś istniała jako osada już w XIV-XV w. W następnych wiekach należy do starostwa lanckorońskiego, będąc jedną z jego mniejszych osad. Istnieją informacje z 1646 r. o istniejącej tutaj hucie szkła, działającej do przełomu XVII i XVIII stulecia. Na roli Hucisko do dziś dnia zachowała się nieduża hałda z odpadami hutniczymi.

Rozwojowi wsi w tym okresie sprzyjał szlak handlowy, który przechodził tędy z Orawy w kierunku Myślenic i Krakowa. Po likwidacji starostwa Więciórka stanowiła własność rodu Montleart, a od 1874 roku Lubomirskich. Pamiątką I wojny światowej są dobrze zachowane pozycje umocnień na Działe Bylicowym i Kubiakowym. W czasie okupacji niemieckiej w Więciórce działała komórka Konfederacji Tatrzańskiej. Po zakończeniu wojny działały tu oddziały podziemia antykomunistycznego, swe ostatnie kryjówki miał tu słynny Jan Sałapatek zamordowany przez UB w Trzebuni w 1955 r.

Kościół parafialny

Kaplica św. Anny na Polanie

W Więciórce warto zobaczyć

Kaplicę św. Anny na Polanie pochodzącą z 1885 roku a rozbudowaną w 1905 r., wewnątrz neobarokowy ołtarz dłuta Tekieli, snycerza z Trzebuni; figurę Chrystusa Ukrzyżowanego w kościele parafialnym.

ZAWADKA

Malowniczo rozłożona wieś na południowych stokach Kotonia (Kotunia). Nazwa miejscowości oznacza miejsce trudno dostępne lub przeszkodę. Zawadka jest najmniejszą wsią gminy Tokarnia. Pierwsza wzmianka o Zawadce pochodzi z 1675 r. Wieś należała wówczas do starostwa lanckorońskiego, a mieszkańcy jej trudnili się hodowlą bydła i wypalaniem węgla drzewnego. Po rozbiorach Austriacy połączyli ją z sąsiednią Więciórką, wraz z którą należała do parafii w Trzebuni do 1849 r. Od końca XVIII w. wraz z sąsiednimi miejscowościami przechodziła kolejno w ręce rodu Montleart, a następnie Lubomirskich. W końcu lat 20 XX w. badania prowadził tu Stanisław Leszczycki, później słynny polski geograf, który napisał pracę „Demografia Krzczonowa i Zawadki".

W czasie okupacji niemieckiej w wiosce prężnie działała komórka ZWZ-AK. Pojawiały się tu liczne oddziały partyzanckie AK, OW PPS, AL i radzieckie. O świcie 29 XI 1944 r. kwaterujące tu oddziały AK „Zelbet", „Odwet", „Wicher", „Dąb" i OW PPS Zamka zostały zaskoczone przez obławę niemiecką. W bitwie zginęło 8 partyzantów i 7 osób cywilnych, 6 partyzantów i kilkunastu cywili odniosło rany. Spłonęło wiele gospodarstw. Starty niemieckie wyniosły 51 zabitych i wielu rannych. Mszcząc się hitlerowcy dokonali 4 XII 1944 r. pacyfikacji wsi paląc resztę domów (ogółem 60). W roku 1946 Zawadka została odznaczona Orderem Krzyża Grunwaldu III klasy, a w 1964 r. odsłonięto obelisk upamiętniający wydarzenia sprzed 20 lat. W 2004 roku Wójt Gminy Tokarnia Edward Zadora w uzgodnieniu z mieszkańcami a także na prośbę byłych żołnierzy ze Światowego Związku AK dokonał całkowitej przebudowy tego pomnika. Poświęcenie i odsłonięcie tego pomnika odbyło się jesienią 2004 roku w 60-tą rocznicę tamtych wydarzeń. Każdego roku we wrześniu lub na początku października odbywa się tu uroczysta msza św. z udziałem kombatantów. Patronat nad uroczystościami sprawuje Urząd Gminy Tokarnia, opiekę nad pomnikiem – młodzież z Szkoły Podstawowej w Krzczonowie.

Uroczystości w Zawadce

Kapliczka w Zawadce, 1874 r.

W Zawadce warto zobaczyć

Pomnik upamiętniający walki z 1944 r. i pacyfikację wsi przez hitlerowców; kapliczkę na roli U Śmietany na Jaworzynach z 1869 r., obecnie odnowioną; kapliczkę na roli Mosny z 1940 r.; krzyż nad rolą Tajsy ustawiony w miejscu zamordowania przez Niemców trzech mieszkańców Zawadki 29 XI 1944 r.; domy drewniane pochodzące z lat 1945-1948.

THE TOKARNIA COMMUNITY

GENERAL INFORMATION

Community of Tokarnia is located in Malopolska, in the southern part of the county of Myślenice. It covers the area of 69 sq km and is situated west of the Kraków – Zakopane road.

In terms of physic - geographical location it lies between Beskid Wyspowy and Beskid Makowski mountain range, in the valley of Krzczonówka stream – influx of the Raba river. Community of Tokarnia comprises the following villages: Bogdanówka, Krzczonów, Skomielna Czarna, Tokarnia, Więciórka and Zawadka.

Community of Tokarnia is neighbouring with such other communities as: Pcim, Lubień, Jordanów, Budzów and Maków Podhalański. The oldest village in the community of Tokarnia is Krzczonów – it was first mentioned already in 1447. Tokarnia village with its 3100 inhabitants, has the largest population in the Tokarnia community. In terms of ethnography, the area of the community was populated by a group of Kliszczacy mountaineers, which is different from any other group of Polish mountaineers. Regional troupes are still cultivating traditions of this ethnic group.

Community of Tokarnia offers excellent climate, crystal clear water, and many woods giving the opportunity to relax and to go mushroom hunting. A natural path „Tokarnia-Groń" in the picturesque forests of Beskid Makowski (southern slopes of the Kotoń massif) enables to get to know the richness of the mother nature, local forests and their inhabitants. In the winter time, it gives the chance for cross-country and downhill skiing and to organize sleigh rides. There are two ski slopes, which are well